

Olympe de Gouges, 1748-1793, vrouwengeschiedenis (2002)

schrijfster van de Verklaring van de Rechten van de Vrouw en Burgeres

Sieth Delhaas

Doorkijk, KVG, oktober 2002

Artikel 1

De Vrouw is vrij geboren en behoudt dezelfde rechten als de Man. De sociale verschillen kunnen slechts gebaseerd zijn op het gemeenschappelijk nut.'

Artikel 10

Niemand mag vervolgd worden wegens zijn/haar mening, al is die nog zo radikaal. De vrouw heeft het recht het schavot op te gaan; ze moet eveneens het recht hebben het spreekgestoelte te beklimmen, mits door haar optreden de openbare orde, zoals die door de wet is vastgelegd, niet verstoord wordt.

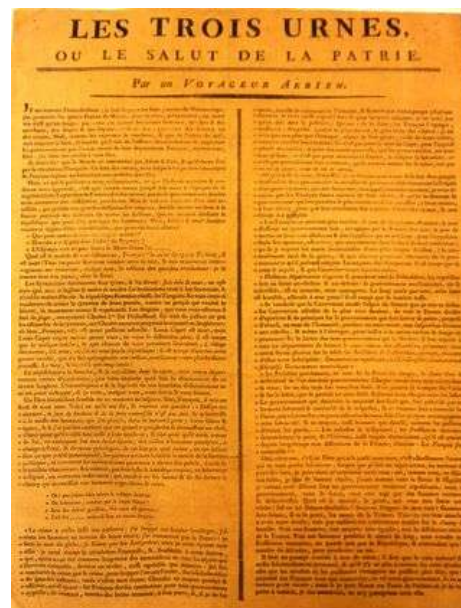
Olympe de Gouges stond niet alleen in de traditie van radicale Franse vrouwen en mannen die de maatschappij aan het eind van de achttiende eeuw wilden vernieuwen, zij mengde zich ook internationaal in de discussie over mensenrechten. Een zichtbaar bewijs was het toneelstuk *De zwarte slaven* (1785). Ze heeft dan al een roerige carrière achter zich. Ze wordt geboren en groeit op in een slaggersgezin. In werkelijkheid is ze de vrucht van een buitenechtelijke verhouding van de Marquis Le Franc de Pompignan met haar moeder. Na haar uithuwelijking op haar zestiende aan een slager en kroegbaas is Olympe op haar achttiende al weduwe. Ze vertrekt vrijwel onmiddellijk met haar eenjarige zoon vanuit haar geboortestreek de Languedoc in het Zuiden, naar Parijs. Olympe heeft als voordeel dat ze op school bij de Zusters Ursulinen lezen en schrijven heeft geleerd. Waarschijnlijk krijgt ze via een hoge bestuursambtenaar, met wie ze een jarenlange relatie heeft, toegang tot de Parijse Salons en later tot de hoogste kringen van adel, schrijvers en filosofen. Ze staat bekend om haar geestigheid, haar ironie en haar beheersing van de kunst van het converseren.

Ze heeft een opstandige geest. Deze ontwikkelt zich al vroeg. Ze ziet hoe haar moeder zich door het leven moet slaan als gevolg van een relatie die de markies als niet meer dan een jeugdzonde af doet. Bedrogen door de markies, na enkele jaren verlaten door de slager, staat haar moeder alleen voor eigen onderhoud en dat van haar kinderen. *"Het is niet mijn eigen lot dat mij zo bedroeft, maar de vreselijke situatie waarin mijn moeder verkeert. (...) Wat kan ik doen om haar de noodzakelijke hulp te geven in haar ouderdom...?",* schrijft Olympe haar rijke biologische vader als het onrecht haar te erg wordt.

Schrijfster

Olympe heeft, als ze aankomt in Parijs, een ernstig taalprobleem. Ze beheerst het Occitaans dat in de Languedoc wordt gesproken goed, maar dit is elders in Frankrijk praktisch onverstaanbaar. Met een ijzeren wil overwint ze deze barrière voor spreken en schrijven en op haar dertigste durft ze zichzelf schrijfster te noemen. Buiten de kringen waarin ze verkeert, worden vrouwen die de Parijse Salons bezoeken door pers en publiek niet gewaardeerd. Haar vader, zelf letterkundige, die ze omwille van haar moeder blijft attaqueren, reageert op haar succes: *'Zolang ze (vrouwen, s.d.) het gezonde verstand niet bezitten, zijn ze aanbiddelijk. Onze geleerde vrouwen van Molière zijn toonbeelden van belachelijkheid. (...) vrouwen kunnen schrijven maar voor het geluk van de wereld is het hun verboden pretenties te hebben.'* In haar tijd is De Gouges een bekende auteur. In Franse bibliotheken zijn 315 titels van haar hand bewaard gebleven, maar ook in steden als Leipzig, Londen, New York en Chicago zijn ze te vinden. Desondanks raakte haar werk na haar dood snel in vergetelheid. Vrouwen werd immers het recht van spreken in de openbaarheid, ondanks de voorrechten die de Revolutie zou brengen, ontzegd. Tijdens de 'Eerste' feministische golf aan het eind van de 19^e eeuw, gebruikten sommige vrouwen De Gouges' werk. Dankzij de inspanningen van de rechtsfilosofe Hannelore Schröder rond de herdenking van 200 jaar Franse Revolutie in 1989 is het belangrijkste geschrift van De Gouges in feministische kringen in ons land bekend geworden.

Revolutie

De Franse Revolutie begon in 1789 en duurde tot 1799. Vanaf het begin stort Olympe de Gouges zich in de strijd en schrijft voortdurend over politiek. In die revolutie moet een geheel nieuwe visie op de inrichting van de samenleving worden gevormd. Olympe zorgt er voor dat de mening van hen die in de Parijse Salons al met de toekomst van Frankrijk bezig waren, bekend worden. Ze bestookt de Nationale Vergadering, het nieuwe machtsorgaan, waar burgers het voor het eerst ook voor het zeggen hebben met brieven, ideeën en voorbeelden van misstanden. Ze zorgt dat de Parijzenaars haar werk kunnen lezen door haar geschriften aan te (laten) plakken in de stad. Maar al snel ontdekt ze: burgers zijn mannen en burgeressen moeten, evenals voor de Revolutie, vooral hun mond houden. Het optreden van vrouwen wordt gewaardeerd zolang het de belangen van de heren dient.

Een voorbeeld daarvan is het broodoproer, drie maanden na het uitbreken van de Revolutie. Op 6 oktober stormen zesduizend vrouwen de tuinen van het paleis in Versailles binnen. Marktvrouwen, handwerksters en winkeliersters. Van politieke rechten hebben ze geen verstand. Ze eisen brood. Deze vrouwenopstand speelden de revolutionairen in de kaart. Maar politieke ideeën van vrouwen werden als een bedreiging van de Revolutie beschouwd. Hoewel de mening van De Gouges en haar medestanders door de filosoof Condorcet in de wetgevende vergadering werd ondersteund, bezorgde de zo beroemd geworden Franse

september de ‘wet op de verdachten’ in werking treedt, komen er steeds meer vrouwen in de gevangenis. Op 28 oktober wordt ze overgeplaatst naar de ‘antichambre de la mort’. Tijdens haar proces op 2 november wordt ze beschuldigd van een ‘aanslag op de soevereiniteit’ en veroordeeld tot de guillotine. Het vonnis wordt voltrokken nadat ze die nacht een uitvoerige brief heeft geschreven aan haar zoon die in het Rijnleger vecht.

Vrouwen van nu

Het uitgebreide commentaar dat dr. Hannelore Schröder bij de ‘Verklaring’ heeft geschreven is het waard om bestudeerd te worden door vrouwen en vrouwenorganisaties van nu. Veel van wat De Gouges voor vrouwen verlangde is nog steeds niet tot stand gebracht. Vrouwen zijn zich daarvan maar weinig bewust. Haar boekje over Olympe de Gouges en haar werk is nog maar in een kleine kring bekend.

Literatuur

- Olympe de Gouges, ‘Verklaring van de Rechten van de Vrouw en Burgeres’, ingeleid en van commentaar voorzien door Hannelore Schröder (Kampen 1989)
- Hannelore Schröder (red), ‘Intellect kent geen sexe, grote vrouwen van de twintigste eeuw’, Kok/Agora 1988
- Duby & Peraud, red. Thébaud, Geschiedenis van de Vrouw in de 20e eeuw (Amsterdam 1993)

Een greep uit het werk van Olympe de Gouges uit geselecteerde geschriften volgens de Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale:

Toneelstukken

- Le Couvent, ou les Voeux forcés, drame en 3 actes, Paris 1790
- L’Esclaves des noirs, ou l’Heureux naufrage, drame en 3 actes en prose, Paris 1789
- Le Philosophe corrigé, ou le Cocu supposé, comédie en 5 actes (zonder jaar)

Politieke Geschriften

- Action héroïque d’un Françoise, ou la France sauvée par les femmes, Paris (z.j.)
- Adresse au Don Quichotte du Nord, Paris 1792
- Adresse aux représentants de la nation, Mémoire pour Mme de Gouges contre la Comédie-française, Paris (1792)

zie: www.fembio.org/biographie.php/frau/biographie/hannelore-schroeder/